

De grote fortuinen belasten: het kan en het is zeer rendabel

De grote fortuinen belasten: een grote meerderheid van de bevolking is het idee wel genegen. Maar de eigenaars van die grote fortuinen (ongeveer 2% van de gezinnen) of de pleitbezorgers van de liberale ideologie, die zijn er minder voor te vinden. Aangezien de tegenstanders van zo'n belasting maar weinig ethische argumenten kunnen inroepen, halen ze technische argumenten aan. Zo zou in andere landen aangetoond zijn dat een vermogensbelasting meer kost dan ze opbrengt.

In Frankrijk is dat al vanouds een argument van de tegenstanders van de ISF (*l'impôt de solidarité sur la fortune*), een solidariteitsbelasting op het vermogen. Bevestiging van deze stelling is tot op heden niet gevonden. Integendeel, officiële schattingen geven aan dat de ISF 43 keer meer opbrengt dan ze kost.

In dit dossier werpen we een blik op de maatregelen die genomen moeten worden om in België een vermogensbelasting in te voeren. We kijken ook naar de kosten ervan en hun rendement.

We tonen in dit document meteen ook aan dat er zich enkele fundamentele lacunes bevinden in het voorstel voor "een tijdelijke crisisbelasting op de grote vermogens" dat formateur naar voor schoof in zijn nota.

A. Het opstellen van een vermogenskadaster

1. Een vastgoedkadaster. Zo'n kadaster bestaat al, het moet dus niet gecreëerd worden. Natuurlijk, dit kadaster duidt aan wat de inkomsten zijn uit een vastgoed, en niet de reële waarde ervan. Bovendien zijn deze waarden van het KI (kadastraal inkomen) sterk gedateerd. Nochtans is het niet moeilijk om de verhouding vast te stellen tussen het kadastraal inkomen en de marktprijs. Het volstaat dus om het kadastraal inkomen van een vastgoed te vermenigvuldigen met een dergelijke coëfficiënt om een idee te krijgen van de reële waarde ervan.

Trouwens, de belastingdiensten maken reeds schattingen van vastgoed om de successierechten te bepalen. Die taak is dus niet onoverkomelijk.

2. Een bestand aanleggen van de bankrekeningen. Zo'n kadaster bestaat niet, maar de recente hervorming van het bankgeheim verplicht de banken een bestand aan te leggen van alle bankrekeningen van hun klanten. Om een financieel kadaster aan te leggen, moet men die verplichting uitbreiden tot het meedelen van het saldo van elke rekening op 31 december. Voor de bank is dat een eenvoudige bewerking op de computer: het is uiteindelijk slechts een jaarlijks doormailen van een uittreksel van elke bankrekening. Klanten krijgen er jaarlijks zo tientallen, of zelfs honderden.

3. Een bestand opstellen van de effectenrekeningen. Op dezelfde manier als de banken de saldo's van de bankrekeningen zouden doorgeven, zouden ze ook de details van de effecten (aandelen, obligaties, sicav's...) van de effectenrekeningen van hun klanten doorgeven op 31 december. Ook hier moet enkel een uittreksel van de effectenrekeningen doorgegeven worden, zoals ook de klant er regelmatig een krijgt.

4. Een bestand opstellen van de verzekeringen. Net zoals de banken verplicht zouden worden om gegevens door te geven, zouden ook verzekeringsmaatschappijen (die vaak tot dezelfde groep behoren) verplicht worden om de gegevens uit de verzekeringsportefeuille van hun klanten door te geven. Op die manier kunnen ook de spaarproducten in de vorm van verzekeringen (tak 21, tak 23) mee in rekening gebracht worden. Bijkomend voordeel: de hoogte van het verzekerde bedrag (tegen diefstal bij roerend goed of tegen brand bij onroerend goed) geeft een indicatie over het bezit en de waarde van goederen.

5. De identiteit van de aandeelhouders kenbaar maken. Om witwaspraktijken te bestrijden maakte België een einde aan de anonimiteit van... de naamloze vennootschappen. De houder van een aandeel moet dus identificeerbaar zijn op twee mogelijke manieren: ofwel worden de aandelen op een effectenrekening gezet bij de bank, ofwel houdt de vennootschap een namenregister bij van de aandelen waaruit zijn kapitaal is samengesteld. Om een vermogenskadaster te kunnen opstellen, zouden de vennootschappen in het tweede geval de verplichting hebben om elk jaar op 31 december aan de belastingadministratie de identiteit van de aandeelhouders door te geven, alsook het aantal aandelen dat elk van hen bezit.

6. Toegang verlenen tot de kluisen. Zoals dat reeds bestaat in zaken van erfrecht, moet de belastingadministratie controle kunnen uitoefenen op de kluisen die een eventuele vermogensbelastingplichtige in de bank heeft. Deze zou op haar beurt de verplichting hebben om regelmatig door te geven hoe vaak een kluis geopend werd.

7. Controle op waardepapieren in het buitenland. Het bezit van een vermogen in het buitenland kan op verschillende manieren gekend zijn. Enerzijds door communicatieprocedures – automatisch of op verzoek – van fiscale inlichtingen die al bestaan binnen de Europese Unie, alsook met andere landen.

Een andere manier is om de banken te verplichten om alle financiële verrichtingen vanaf een zeker bedrag naar of van buitenlandse rekeningen mee te delen aan de belastingadministratie. Want wie een vermogen opbouwt in het buitenland moet daar natuurlijk eerst geld plaatsen en er vervolgens de opbrengst van terughalen.

B. Het administratieve ontwerp

8. De aangifte. Elk gezin waarvan het totale vermogen (vastgoed, financiële bezittingen, waardevolle goederen) de niet belastbare drempel van de belastingen op het fortuin overschrijdt, moet de verklaring ad hoc aanvragen of downloaden, invullen en overmaken aan de bevoegde diensten. Zoals voor de andere belastingen, geeft het niet indienen van de verklaring of het onjuist invullen ervan aanleiding tot sancties.

9. Aanpassen van de diensten. In plaats van diensten op te richten die zich specifiek bezighouden met de vermogensbelasting, kan men die beter integreren in de bestaande diensten. De registratiebureaus, die belast zijn met de controle van het registratie- en het erfrecht, zijn daarvoor het best geplaatst aangezien zij al controles uitvoeren op het vermogen en reeds bepaalde activiteiten uitvoeren – zoals hierboven aangehaald – zoals het openen van bankkluizen.

C. De kosten

10. Het geval Frankrijk. In Frankrijk is de interventiegraad een indicator voor de efficiëntie van de belastingdiensten. Voor elke belasting is dit vastgesteld als de verhouding tussen de kosten van de fiscale taken en de nettobelastinginkomsten. In 2010 bedroeg die interventiegraad voor de solidariteitsbelasting op de fortuinen (ISF) 2,31%¹. Dat betekent dat de ISF 43 keer meer opbrengt dan ze kost.

11. Het geval België. Als we de hierboven beschreven maatregelen bekijken, stellen we vast dat het grootste deel van de gegevensverzameling zou uitgevoerd worden door de banken en de verzekeringsmaatschappijen. En dat dat werk niet meer is dan enige eenvoudige handelingen op de computer. Reeds in de jaren 90, toen zowel de informatisering als de wetgeving nog niet zo geavanceerd waren, antwoordde de Algemene administratie van de belastingen in een rapport positief op de vraag "Is een vermogensbelasting in België realiseerbaar?"

De auteurs, de administrateur-generaal van de belastingen, Jean-Marc Delporte en zijn medewerker Alain Moreau noteerden er dat "de taak niet onoverkomelijk is, in die mate dat er niet van nul dient begonnen te worden voor de meeste elementen waaruit het patrimonium is samengesteld"². Zij schatten ook dat 250

¹ Bron: Direction générale des finances publiques (DGFIP, de algemene directie van de overheidsfinanciën in Frankrijk), geciteerd in het *Rapport d'évaluation des dépenses fiscales et des niches sociales*, gepubliceerd door het Comité d'évaluation des dépenses fiscales et des niches sociales (rapporteur Mickaël Ohier, inspecteur), juni 2011, p. 99.

² Jean-Marc Delporte en Alain Moreau, "L'impôt sur la fortune est-il réalisable en Belgique ?", *Bulletin de documentation*, ministerie van Financiën, 2006

bijkomende agenten zouden nodig zijn om die nieuwe belasting te beheren. Dat is minder dan 1% van het personeel van de FOD Financiën.

12. De relatieve waarde van de kosten. De tegenstanders van een vermogensbelasting, die argumenteren dat de kosten hoger zijn dan het rendement, pleiten er – onbewust – voor dat de opbrengst van een dergelijke belasting behoorlijk hoog moet zijn. En inderdaad, als er een symbolische *light* belasting wordt geheven, (die bijvoorbeeld minder zou dienen om de staatskas te spijzen dan wel om een besparingsplan dat de bevolking treft te rechtvaardigen), dan zou de relatieve kost veel hoger liggen dan bij een belasting die echt opbrengt.

13. De zichtbare kosten en de verborgen effecten. We mogen niet uit het oog verliezen dat de kostprijs van een vermogensbelasting niet alleen moet gezien worden in relatie tot de opbrengst van die belasting, maar dat er ook onrechtstreekse positieve effecten zijn. De maatregelen die genomen worden in het kader van de invoering van een vermogensbelasting (vermogenskadaster, totale opheffing van het bankgeheim) kunnen ook handig van pas komen in de strijd tegen de fraude op andere domeinen van de belastingen (erfenisrecht, inkomstenbelastingen...) en tegen de sociale fraude. En aangezien het inkomen en het vermogen van een gezin met elkaar in verband staan, versterkt bovendien de fiscale controle op het vermogen de fiscale controle op de inkomens en vice versa.

14. De kostprijs van een tijdelijke maatregel. De nota van formateur Elio Di Rupo voorziet een "een tijdelijke crisisbelasting op de grote vermogens". Het is duidelijk dat het op poten zetten van een heel fiscaal apparaat voor een tijdelijke heffing een meerkost betekent die moeilijk te rechtvaardigen is. Daarom valt het nog moeilijk te ontkennen dat het voorstel van Di Rupo bedoeld om ofwel de tegenstanders van een vermogensbelasting te bedriegen (door te zeggen dat een maatregel tijdelijk is, terwijl hij definitief zou zijn), ofwel de voorstanders te bedotten (door een voorstel te doen dat hij bereid is weer op te geven tijdens de onderhandelingen).

D. Het rendement

15. De grondslagen en de tarieven. Fraude buiten beschouwing gelaten, wordt het rendement bepaald door de grondslag van de belasting (het bedrag dat onderhevig is aan belastingen) en de toepasselijke tarieven. Wat de grondslag betreft, als men werkelijk de "echte" rijken wil treffen, is het gerechtvaardigd de belastingdrempel niet te laag te leggen en dus niet te raken aan de kleinere vermogens beneden de 1 miljoen euro. Bovendien is het ook niet onredelijk om de eigen woning (met een bovengrens van 500.000 euro) niet mee te rekenen in de belastinggrondslag.

De buitenlandse voorbeelden tonen aan dat al te veel vormen van fiscale vrijstelling (ook aangeduid als onkosten of achterpoortjes) nefast zijn voor het rendement. Die vrijstellingen zijn vaak schijnbaar verantwoord, maar schieten hun doel voorbij aangezien het vaak degenen zijn voor wie de vrijstelling niet in eerste instantie bedoeld is, die ervan profiteren.

Wat de tarieven betreft, je kunt niet tegelijk de belastingdrempel hoog leggen en dan lage tarieven toepassen, want dat zal weinig opbrengen. Zo legt "de tijdelijke crisisbelasting op de grote vermogens" in de nota van formateur Elio Di Rupo tegelijkertijd een redelijke drempel (1,25 miljoen euro zonder rekening te houden met de eigen woning en het vermogen dat voor beroepsdoeleinden wordt gebruikt) en een laag tarief van 0,5% vast.

16. Het te verwachten rendement. Wij hebben het rendement berekend van de "miljonairstaks" die verdedigd wordt door de Partij Van De Arbeid. Die belasting sluit de vermogens beneden 1 miljoen euro uit, alsook de eigen woning tot 500.000 euro. De belasting bedraagt 1% voor de vermogens boven de 1 miljoen euro, 2% voor de vermogens boven de 2 miljoen euro en 3% voor de vermogens boven de 3 miljoen euro.

Als we ervan uitgaan dat de meesten die voor zo'n belasting in aanmerking komen een woning bezitten die minder dan 500.000 euro waard is, dan zouden enkel gezinnen met een vermogen van meer dan 1,5 miljoen euro door de maatregel getroffen worden. Volgens de gegevens van de spreiding van de vermogens in België gaat het slechts over het voorlaatste en het laatste centiel (het 99ste en het 100ste centiel), namelijk de 2% grootste fortuinen van het land (88.000 gezinnen).

Rendement van de "miljonairstaks"

Centiel	Vermogen per gezin	Belasting per gezin	Totale belasting
99	€ 2.465.957	€ 9.659	€ 424.996.000
100	€ 8.787.143	€ 188.616	€ 8.299.104.000
TOTAAL			€ 8.724.100.000

Elk gezin van het 99ste centiel zal gemiddeld 9.659 euro betalen (zie tabel). Vermenigvuldigd met 44.000 gezinnen, komt dat op een totale belasting van 424 miljoen. Wat het 100ste deciel betreft, daar zal elk gezin gemiddeld 188.616 euro betalen, wat een totale belasting oplevert van 8,3 miljard. Opgeteld geven de twee groepen een globaal rendement van 8,7 miljard euro.

17. Vergelijking met Frankrijk. Het is misschien verbazend dat de milionairstaks in België 8,7 miljard euro zou opbrengen, terwijl de opbrengst van de Franse ISF slechts 4,5 miljard euro bedroeg in 2010 (en Frankrijk bovendien zes keer zoveel inwoners telt als België). Dat valt te verklaren door de lagere tarieven van de ISF (gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere belastingdrempel), door verschillen in de vermogens en door het verlies ten gevolge van de belastingplichtigen die erin slagen zich te onttrekken aan de ISF. Maar deze elementen volstaan niet om het verschil helemaal te verklaren.

Wellicht moeten we de oorzaak van dat verschil zoeken bij de vrijstellingen. Enerzijds brengen de twaalf fiscale uitgaven die specifiek zijn voor de ISF een

verlies mee van 1,2 miljard euro voor de Franse staat³. Tel daarbij nog de befaamde "Bouclier fiscal", een maximumplafond, dat 0,6 miljard kost. Maar vooral zijn er de vrijstellingen (niet als fiscale uitgaven gecatalogeerd) van delen van het vermogen die met de beroepsactiviteit te maken hebben (vooral onder de vorm van aandelen). Volgens het "Syndicat national unifié des impôts", de vakbond bij de belastingen, zou zonder deze vrijstellingen, de ISF ... 15 miljard euro meer opbrengen, inderdaad meer.

Deze vrijstelling brengt er sommigen toe te zeggen dat de ISF "meer een belasting is voor miljonairs dan voor miljardairs⁴, in de zin dat een groot aantal industriëlen erin slagen om aan de ISF te ontsnappen.

De "tijdelijke crisisbelasting op de grote vermogens" zoals die in de nota-Di Rupo staat, geeft ook vrijstelling voor de beroepseigendommen. Ongetwijfeld naar het voorbeeld van de ISF in Frankrijk.

Buiten het vernietigend effect dat deze vrijstelling zou hebben op het rendement kan men zich vragen stellen over de gegrondheid ervan. Min of meer bewust wordt de eerbare rijkdom, die voortkomt uit beroepsactiviteit gesteld tegenover een verkeerde rijkdom (belastbaar), die daar niet zou uit voortspruiten. Maar alle rijkdom komt direct of indirect voort uit werk, maar zeer zelden uit het werk van gefortuneerde individuen. Zij verrijken zich op de arbeidskracht van hun loontrekkenden. Hoe talrijker deze laatsten zijn, hoe groter het fortuin dat ze opleveren. Dat maakt dat een ondernemer die alleen zou werken, nooit echt rijk kan worden.

Om de impact van een dergelijke vrijstelling concreet te maken bekijken we Albert Frère, Belgisch symbool van de gefortuneerde rijke man wiens enige werktuig – volgens eigen zeggen – een schaar is om de coupons van zijn aandelen te knippen: hij zou niet eens getroffen worden door de belasting van Di Rupo, aangezien hij voorzitter en gedelegeerd bestuurder is van de holding GBL, die zijn fortuin maakt.

We wijzen er meteen ook op dat de andere maatregelen uit de nota-Di Rupo (over dividenden, meerwaarde op aandelen of notionele interest) evenmin enige fiscale impact zullen hebben voor de kapitalist uit Charleroi.

18. De sanctie bij fraude. Internationale statistieken tonen aan dat het fraudeniveau in verhouding tot het bbp, in België hoger ligt dan in een land als Frankrijk. Nochtans, we zegden het al, zouden de maatregelen die we hoger aanhaalden, het effect hebben deze fraude efficiënter te kunnen bestrijden, zowel voor de vermogensbelasting als voor andere belastingen.

³ Bron: Direction générale des finances publiques (DGFIP, de algemene directie van de overheidsfinanciën in Frankrijk), geciteerd in het *Rapport d'évaluation des dépenses fiscales et des niches sociales*, gepubliceerd door het Comité d'évaluation des dépenses fiscales et des niches sociales (rapporteur Mickaël Ohier, inspecteur), juni 2011, p. 99.

⁴ www.lemonde.fr, 28 januari 2011.

Overigens, uit zorg voor een blijvend rendement van de vermogensbelasting, moet men zich afvragen of deze belasting niet moet gepaard gaan met werkelijk afschrikkende sancties. Zodat de potentiële fraudeur tot de conclusie komt dat het verbergen van zijn bezittingen, statistisch gezien een slechte gok is.

19. De impact van fiscaal ballingschap. Een ander "gewichtig" argument van de tegenstanders van de vermogensbelasting: in tijden van financiële mondialisering zal zo'n vermogensbelasting het kapitaal doen wegvlugten naar andere landen. In Frankrijk is dit credo reeds vele jaren herhaald door de rabiate tegenstanders van de ISF. Maar de Franse situatie levert het dubbele bewijs dat deze stelling geenszins klopt.

Alhoewel het om grote bedragen, is de kapitaalvlucht uiterst beperkt. Tussen eind jaren 90 en 2003, zijn er jaarlijks gemiddeld 350 vermogensbelastingplichtigen vertrokken (in dit cijfer zijn ook degenen verrekend die om andere dan fiscale redenen, beroepshalve bijvoorbeeld, Frankrijk achter zich lieten). Later is dat cijfer gestegen van 649 in 2005, naar 843 in 2006, 719 in 2007 en 821 in 2008⁵. Ongeveer een derde van die emigranten zijn naar Frankrijk teruggekeerd. Op een tiental jaar maakt dat netto 3.000 vertrekken, dat is 0,53% van al degenen (565.926 in 2008) die onderworpen zijn aan de ISF. 99,47% van de belastingplichtigen bleven dus de solidariteitsbelasting betalen en bleven dus de schatkist spijzen.

Een rapport van de Franse Senaat is duidelijk: "Het argument dat men vaak hoort over een verlies van kapitaal voor Frankrijk, is ongegrond, want de investeringen van die belastingplichtigen (bedrijven, de beurs, n.v.d.r.) zijn niet gebonden aan hun verblijfplaats⁶."

We illustreren dit met het voorbeeld van de familie Mulliez, tweede grootste fortuin van Frankrijk: vele leden van die familie wonen in België, maar hun kapitaal (de supermarktketen Auchan) bevindt zich nog steeds in Frankrijk.

We besluiten: de vermogensbelasting heeft geen negatief effect op de economie (het zou zelfs positief zijn als het, als tegengewicht, de openbare en privéconsumptie te doen toenemen) en haar rendement wordt slechts zeer beperkt verminderd door de werkingskosten en de kapitaalvlucht. In werkelijkheid is de belangrijkste dreiging die weegt op het rendement van zo'n belasting, de vrijstellingen van alle slag die de wetgever zou toekennen onder druk van de lobbygroepen, die niet per se belangeloos zijn.

⁵ Vincent Drezet, "L'impôt, les riches, la crise et la justice fiscale", in *Mouvements*, 3 januari 2011.

⁶ *Le Monde*, 28 september 2004.